

УДК 7.072.2(477)"19/20":930.85
DOI <https://doi.org/10.15407/nz2026.04.950>

РОМАН ЯЦІВ: НАРИС ТВОРЧОЇ БІОГРАФІЇ

Андрій ЯЦІВ

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-1421-6518>
магістр історії, заступник директора,
Міжнародний інститут освіти, культури
та зв'язків з діаспорою НУ «Львівська політехніка»,
вул. Степана Бандери, 32А, 79013, м. Львів, Україна,
e-mail: yatsiv@gmail.com

Andriy YATSIV

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-1421-6518>
Master of History, Deputy Director,
The International Institute of Education, Culture and
Diaspora Relations,
Lviv Polytechnic National University,
32A, Stepana Bandery Str., 79013, Lviv, Ukraine,
e-mail: yatsiv@gmail.com

ROMAN YATSIV: AN ESSAY ON CREATIVE BIOGRAPHY

Окреслено основні напрями наукової, педагогічної та художньої діяльності Романа Яціва — кандидата мистецтвознавства, доктора історичних наук, професора Львівської національної академії мистецтв. Систематизовано ключові монографічні праці та антологічні видання, присвячені дослідженню українського образотворчого мистецтва ХХ ст. Проаналізовано методологічну специфіку дослідника, зумовлену поєднанням наукової та художньої практик. Окреслено значення доробку Р. Яціва в контексті формування цілісної концепції національної мистецької спадщини.

Метою статті є окреслити і проаналізувати основні напрями наукової, педагогічної та художньої діяльності Романа Яціва.

Об'єктом дослідження є науковий і творчий доробок Р. Яціва. Предметом дослідження є напрями, методологічна специфіка та концептуальне значення науково-творчої діяльності Р. Яціва в контексті осмислення української мистецької спадщини. Методологічну основу дослідження становив комплексний науковий підхід, що включає поєднання хронологічного, біографічного, культурно-історичного та джерелознавчого аналізу.

Практичне значення дослідження полягає у можливості застосування його висновків для розширення теоретичної бази українського мистецтвознавства, зокрема в частині систематизації наукових підходів до історіографії дослідження образотворчого мистецтва ХХ ст.

Ключові слова: Роман Яців, мистецтвознавство, українське мистецтво ХХ ст., культурна спадщина.

The article outlines the main directions of scholarly, pedagogical, and artistic activities of Roman Yatsiv — PhD in Art History, Doctor of Historical Sciences, Professor of the Lviv National Academy of Arts. The key monographs and anthologies dedicated to the study of 20th-century Ukrainian fine arts are systematized.

The methodological specificity of the researcher, determined by the combination of scholarly and artistic practices, is analyzed. The significance of R. Yatsiv's output is outlined in the context of forming an integral concept of national artistic heritage.

The aim of the article is to outline and analyze the main directions of Roman Yatsiv's scholarly, pedagogical, and artistic activities.

The object of the study is the scholarly and creative heritage of R. Yatsiv.

The subject of the study is the directions, methodological specificity, and conceptual significance of R. Yatsiv's scholarly and creative activity in the context of understanding the Ukrainian artistic heritage.

The methodological basis of the study consists of a comprehensive scholarly approach, which includes a combination of chronological, biographical, cultural-historical, and source-studying analysis.

The practical significance of the study lies in the possibility of applying its conclusions to expand the theoretical base of Ukrainian art history, particularly in terms of systematizing scholarly approaches to the historiography of 20th-century fine arts research.

Keywords: Roman Yatsiv, art history, 20th-century Ukrainian art, cultural heritage.

Вступ. Сьогодні, в умовах тривалої російської збройної агресії та масштабного переосмислення ролі національної культурної спадщини в сучасній історії України, постать Романа Яців — дослідника, педагога і митця — набуває особливого значення як приклад тяглої та методологічно послідовної праці з відновлення пластів української культурної пам'яті та гуманітаристики, а також системної роботи з «синхронізації» українського та світового культурно-мистецького дискурсів у науковому та суспільному обігу.

Наукова, освітня та творча діяльність Р. Яців розгортається одночасно у декількох площинах. Найсамперед це дослідження знакових, проте маловідомих або ж несправедливо забутих українських митців в Україні та діаспорі; систематизація та документування теоретичного дискурсу у сфері образотворчого мистецтва та культурології; педагогічна, редакційна робота, а також власна мистецька практика, що органічно доповнює і розкриває глибину його творчого світу.

Постать Романа Яців в українському мистецтвознавстві вирізняється передусім масштабом і послідовністю наукового доробку. Упродовж багатьох десятиліть дослідник системно опрацьовує проблематику українського образотворчого мистецтва ХХ ст. — від окремих постатей та локальних мистецьких шкіл до загальнонаціонального і міжнародного вимірів художнього процесу. Загальний обсяг публікацій Р. Яців станом на 2026 р. перевищує 800 позицій і включає авторські монографії, упорядковані антології, довідники, статті у фахових часописах та каталогах. Видання автора, низка з яких стали лауреатами престижних відзнак, продовжують отримувати широкий розголос в Україні та за кордоном.

Актуальність дослідження визначається кількома чинниками. По-перше, станом на 2026 р. в науковому обігу відсутнє комплексне дослідження наукового та творчого доробку Р. Яців. По-друге, в умовах актуалізації питання дослідження культурної спадщини України, що набуло особливої гостроти після 2022 р., праці дослідника, зосереджені на ліквідації «білих плям» радянської доби та вивченні українського мистецького життя у діаспорі, мають ще більшу суспільну значущість. Також важливим і не до кінця розкритим аспектом є поєднання науко-

вої та художньої іпостасей Р. Яців. І, попри те, що вчений активно працює над новими науковими темами та видавничими проектами, а також чи не щодня займається мистецькою практикою, на думку автора, враховуючи накопичений обсяг джерельної бази та важливість теми, сьогодні є актуальним зробити спробу нарисувати творчої біографії Р. Яців.

Доцільно також підкреслити, що як наукова, так і творча діяльність Романа Яців визначається важливими для нього ціннісними та духовними орієнтирами, а також його особистими рисами. Зокрема, це — відчуття імперативу громадського обов'язку та особистої дотичності до долі рідного краю, його культури та спадщини минулих поколінь; глибока духовність, любов до Бога, сім'ї та не раз емпатичне переживання складної долі героїв його наукових розвідок; біль та переживання за Україну в умовах тривалої російсько-української війни, що надає особливого морального виміру його праці.

Як зауважив доктор історичних наук, академік НАН України Степан Павлюк, виняткова заслуга Романа Яців полягає у його «теоретичному, ідеологічному осмисленні феномена національної художньої культури», в межах чого дослідник розвиває «справжню систему естетичної виразності, у якій «національний голос» був би співзвучний з цілісною мистецькою палітрою» [1, с. 5].

Метою статті є окреслити і проаналізувати основні напрями наукової, педагогічної та художньої діяльності Романа Яців.

Об'єктом дослідження є науковий і творчий доробок Р. Яців. *Предметом* дослідження є напрями, методологічна специфіка та концептуальне значення науково-творчої діяльності Р. Яців в контексті осмислення української мистецької спадщини. *Методологічну основу* дослідження становить комплексний науковий підхід, що включає поєднання хронологічного, біографічного, культурно-історичного та джерелознавчого аналізу.

Практичне значення дослідження полягає у можливості застосування його висновків для розширення теоретичної бази українського мистецтвознавства, зокрема в частині систематизації наукових підходів до історіографії дослідження образотворчого мистецтва ХХ ст.

За останні роки зросла кількість наукових досліджень, присвячених постатям українського мистец-

твознавства, серед яких присутні і наукові та аналітичні публікації про Романа Яціва. Окремі аспекти наукової та мистецької діяльності Р. Яціва висвітлено у публікаціях Д. Скринник-Миської [2], С. Павлюка [1], В. Конопки [3], В. Стасенка [4], Л. Медвідя [5], Р. Шмагала [6], Б. Гринди [7], Г. Канарської [8] та ін. Водночас, попри актуальність теми, станом на сьогодні відсутнє комплексне дослідження, яке б охопило всі виміри діяльності Р. Яціва — науковий, педагогічний, редакційний та художній.

Джерелами дослідження є рецензовані публікації, академічні видання та особисті архіви.

Декларація про конфлікт інтересів. Автор декларує прямий родинний зв'язок із Романом Яцівим, адже є його сином. Це зумовлює особливий характер джерельної бази, зокрема особистих документів та усних свідчень, недоступних для сторонніх дослідників. Водночас аналіз спирається виключно на верифіковані наукові джерела, незалежні від родинних стосунків.

Основна частина. Роман Яців народився 26 серпня 1956 р. у м. Ходорів Жидачівського р-ну Львівської обл. Родинне середовище відіграло визначальну роль у виборі фаху: батько, Мирон Яців (1929—1996), — львівський художник-графік, педагог, мати — Ірина Яців (1927—2014).

Вплив батька, якому Р. Яців присвятив згодом окрему монографію, став визначальним як у формуванні його світоглядного ядра, так і професійної траєкторії.

У статті, написаній до 95-річчя Мирона Яціва, автор, Роман Яців, охарактеризував його спадщину словами: «Мирон Яців вважався одним з кращих «композиторів»-візіонерів пластичної форми ... Після безсмертних творів 1940-х — початку 1950-х років Ніла Хасевича книжкова і газетно-журнальна графіка Мирона Яціва розвиває уже класичну тему «Україна в боротьбі» на ствердження сили Національного Духу та наближення Перемоги над кровожерливим ворогом ... Сьогодні, коли Українці героїчно боронять свою землю від російського агресора, творча спадщина художника набуває нового ідейно-естетичного звучання» [9].

Окрім батька й матері, близькими постатями у житті Р. Яціва стали сестра Роксолана, брат батька — художник Любомир Яців (1938—2001), про життя і творчість якого дослідник також опублікував

монографію, та сестра мами Зеновія (1926—2010), яка до кінця життя опікувалася будинком родини у Дрогобичі (станом на сьогодні вже неіснуючим).

У сімейному житті Роман Яців знайшов надійну опору і натхнення: дружина Марія — вірна супутниця в усіх творчих і наукових пошуках. Р. Яців — батько двох синів: Андрія та Маркіяна, та дідусь трьох онуків. Із великою любов'ю він продовжує ділитися з ними своїм досвідом і знаннями, передаючи найцінніше, що сам отримав від батьків і вчителів.

Окрім рідних Ходорова та Львова, головного міста його наукової і творчої діяльності, важливими місцями для Р. Яціва стали Дрогобич, звідки походить родина матері, та Голешів, де служив парохом о. Ілля Яців, дідо Р. Яціва по батьківській лінії. До слова, за співредакцією з дослідником Федором Романовичем у 2014 р. Р. Яців опублікував видання «Голешів в історії, культурі та людських долях: історико-краєзнавчі нариси, спогади» про історію та культуру спадщину цього мальовничого села Опілля, розташованого поблизу русла ріки Дністер [10].

Незмінною особистою рисою Р. Яціва є любов до подорожей та відкритість до нових знань, сенсів та культурних досвідів. Особисті відкриття ніколи не затримує в собі, а радо ділиться не лише з рідними, а й з колегами та студентами. Коли ж немає змоги відірватися від роботи, навіть в обставинах інтенсивної праці, на його робочому комп'ютері можна помітити фонові відеотрансляції з різних міст Європи, Азії та Америки, за життям у яких він слідкує, цікавинки світової кінокласики, відеосюжети культурологічного змісту та почути фонове виконання музичних творів у жанрах босанови, джазу, рок-н-блюзу.

Творча «лабораторія» — невеличкий особистий домашній кабінет — часом нагадує комбінацію фондосховища бібліотеки та художньої майстерні, де поруч зі щільно заставленими книжковими полицями розташовані палітри фарб та мистецькі твори. Або ж це затишний куточок у Карпатах, де під звуки співу птахів він заглиблюється у науку та творчість.

Роман Яців проходив навчання на кафедрі проєктування інтер'єру і меблів Львівського державного інституту прикладного та декоративного мистецтва (тепер — Львівська національна академія мистецтв) у 1973—1978 рр. Викладачі з фаху — Мирон Яців, Карло Звіринський, Юрій Скандаків, Михайло Курлич, Володимир Островський, Теофіл Максис-

ко, Володимир Овсійчук, Степан Коропчак, Данило Довбошинський [11].

Професійний шлях Р. Яціва пройшов декілька послідовних інституційних етапів: молодший науковий співробітник та завідувач відділу радянського мистецтва Львівського музею українського мистецтва (сьогодні — Національний музей у Львові імені Андрея Шептицького) у 1979—1984 рр., науковий співробітник і згодом заступник директора Інституту народознавства НАН України (1984—2007), проректор з наукової роботи Львівської національної академії мистецтв (2007—2021). Від 2021 р. обійняв посаду професора, а з 2025 р. — завідувача кафедри художнього дерева ЛНАМ. З 2000-х рр. Р. Яців здійснює педагогічну роботу у ЛНАМ, у різний час викладав в Українській академії дизайну, на факультеті культури і мистецтв Львівського національного університету ім. І. Франка та у Львівському фаховому коледжі декоративного і ужиткового мистецтва імені Івана Труша. Також регулярно працює як гостьовий професор низки освітніх та культурних установ.

Роман Яців є доктором історичних наук (2021 р.), тема дисертаційного дослідження: «Культурно-мистецьке середовище української еміграції у Варшаві (1919—1939): історія, інституції, ідеологія діяльності, творча спадщина» [12]; кандидатом мистецтвознавства (1994 р.); професором. Він — заслужений працівник культури України; дійсний член Наукового товариства імені Шевченка — голова Комісії образотворчого та декоративного мистецтва та член Національної спілки художників України.

«Питання збереження української культури все більше і невідклично стає найсуттєвішим для української спільноти у світі ... Від нас самих залежить, чи зможемо ми використати матеріали української мистецької культури для власного духового збагачення і для створення нових, животворних сил у нашому народі, чи залишимо їх бездільно лежати, аж їх знищить час, дикунство ворожої ненависти або чужа байдужість» [13, с. 97]. «Нині, як ще ніколи в історії, кожен має бути людиною в людстві, щоб кожним нервом відчувати його болі й тривоги. Нині особливо кожен мусить почувати себе органічною частиною великого собору людської цивілізації, всім своїм єством бути пружним каменем у цьому соборі,

щоб самовіддано тримати на собі його споруду. Бо хай вона де в чім недосконала, недобудована і вже зістарена, але вона — єдиний храм людського духа, і нам її добудовувати, а не будувати на новому місці» [14, с. 20]. Ці слова знаменитих Петра Андрусіва та Євгена Сверстюка якнайкраще перегукуються з місією та завданнями, які Роман Яців реалізує у своїй діяльності, досліджуючи українське образотворче мистецтво і культуру XX—XXI ст. та повертаючи цілі, здавалося б, втрачені й забуті пласти національної мистецько-культурної спадщини в науковий та суспільно-культурний обіг.

«Національна культурна пам'ять — це динамічна структура реалізованих і нереалізованих творчих досвідів, стверджених різними поколіннями людей духовних, морально-етичних вартостей життя. Кожен осмислений феномен минулого неминуче вступає у комунікацію із сучасністю, актуалізуючи питоми риси етнокультурної генетики», — стверджує вчений у передмові до однієї зі своїх найновіших праць — монографії про дослідницю українського мистецтва Савину Сидорович [15, с. 6].

Дослідниця Дарина Скринник-Миська визначає провідну стратегію наукової роботи Р. Яціва як «відродження втрачених смислів»: усунення «відсутності цілісної візії власної історії, зокрема історії культури та історії мистецтва», ліквідацію «величезної кількості білих плям, що виникли в силу історичних обставин» [2, с. 322]. Водночас вчений не лише заново розкриває пласти української мистецької та культурної спадщини, а й намагається ввести їх в актуальний контекст у такий спосіб, «щоб вони стали частиною дискурсу, тобто їх проблематика була співвіднесена з проблематикою мистецтва» [2, с. 324].

Водночас, паралельно з формуванням теоретичної складової авторської наукової парадигми, Р. Яців прагнув досягати особистої дотичності до явищ, які досліджував, пізнавати героїв своїх наукових досліджень та їхнє середовище. Зокрема, поспішав будувати «мости» з українською діаспорою, щоб встигнути «торкнутися» знакових мистецьких імен XX ст. і з боку України відновити їхній зв'язок з Батьківщиною.

Саме він став одним із головних «промоторів» повернення Едварда Козака в Україну в 1990 р. і відкриття його виставки в Національному музеї у Львові. В умовах тодішньої відсутності цифрових

технологій зв'язку вчений зумів налагодити спілкування з унікальною плеядою українських митців та діячів культури за кордоном, серед яких Святослав Гординський (США), Петро Мегик (США), Галя Мазуренко (Велика Британія), Любомир Кузьма (США), Ірина Банах-Твердохліб (США), Наталя Андрусів (США), родина Роберта Лісовського, зокрема донька Зоя (Швейцарія), Уляна Старосольська (США) та інші. Ці унікальні досвіди вагомо підживили науковий та світоглядний кругозір вченого та збагатили його працю цінними джерельними матеріалами.

Слід також підкреслити, що дослідницька робота водночас стала для Р. Яціва актом громадянської відповідальності: у передмові до монографії про Івана Іванця він пише, що «різні етапи національно-визвольних змагань сьогодні виструнчилися в спільній історичній парадигмі», прямо стверджуючи, що тяглість між боротьбою митців минулого і сучасною збройною відсічкою російській агресії є для нього не риторичним прийомом, а осмисленою науковою і моральною позицією [16].

Перша монографія Р. Яціва «Львівська графіка 1945—1990-х рр.: Традиції і новаторство» з'явилася друком у 1992 р. Саме з її появою пов'язуємо формування автором методологічного фундаменту його подальшого доробку: поєднання регіональної специфіки з аналізом загальнонаціональних і загальноєвропейських художніх тенденцій.

С. Павлюк наводить показову характеристику, зроблену вченим ще на початку 1990-х: «Хаос у поняттях, критеріях, що виник внаслідок хронічної нез'ясованості багатьох фактологічних і теоретичних питань української образотворчості ХХ ст., стимулює побутування всіляких псевдотеорій ... Відсутність самого лиш візуального ряду вершинних досягнень українців на ділянці пластичних мистецтв у ХХ ст. невпинно руйнує справжній контекст національного мистецтва» [1, с. 4]. Саме ця наукова діагностика актуальної проблеми у мистецтвознавстві стала рушієм подальшої наукової праці Романа Яціва.

Одне із центральних місць у доробку Р. Яціва посідають монографічні студії, присвячені знаковим, проте часто маловідомим або несправедливо забутим митцям та діячам культури, зокрема: Мironу Яциву (2000), Олексі Шатківському і гуртку «Спокій»

(2008), Еммануїлу Миську (2009), Павлу Ковжуну (2010), Любомиру Кузьмі (2010), Оленці Гердан-Заклинській (2013, 2015), Любомиру Яциву (2013), Роману Чорнію (2014), Галині Мирошніченко-Кузьмі (2014), Роберту Лісовському (2015), Івану Самотосу (2017), Зої Лісовській (2018), Роману Турину (2018), Петру Грегорійчуку (2018), Івану Іванцю (2019), Євгену Дзиндрі (2020) та ін.

Кожна із цих праць, окрім біографічного та мистецтвознавчого аналізу, а також каталогу творів, вводить до наукового обігу нові архівні матеріали і документальні свідчення, що розширює джерельну базу галузі загалом.

Серед найновіших видань у цьому напрямі — монографія «Петро Андрусів (1906—1981): Мистецька спадщина, публікації, архівні та довідкові матеріали» (2023), яка у 2024 р. отримала Премію імені Митрополита Андрея Шептицького у номінації «За створення наукових праць» [17], а також книга «Савина Сидорович (1895—1972): Аристократичні переплетення» (2025), презентація якої відбулася у листопаді 2025 р. в Національному університеті «Львівська політехніка» в межах культурної події «Українські аристократи: Савина Сидорович» (організатор — Міжнародний інститут освіти, культури та зв'язків з діаспорою) [18].

Паралельно з монографічними студіями Р. Яців реалізує масштабні антологічні та довідкові проекти. Чотиритомна антологія «Ідеї, смисли, інтерпретації образотворчого мистецтва: Українська теоретична думка ХХ ст.» (2012, 2019, 2021) систематизує критичний і теоретичний дискурс у сфері мистецтва. У ній вперше зібрано тексти цілої плеяди видатних представників українського мистецтва та громадсько-культурних діячів різних історичних періодів, зокрема М. Андрієнка, О. Архипенка, Ю. Буцманюка, Я. Гніздовського, Д. Горняткевича, О. Грищенка, І. Задорожнього, А. Княжинського, Р. Лісовського, К. Малевича, Е. Райса, У. Самчука, В. Січинського, А. Содомори, Ю. Соловія, Д. Чижевського, А. Шептицького та ін., інтелектуальна спадщина яких залучає до сучасного наукового обігу розгалужену систему мистецтвознавчих термінів, а також різноманітні методологічні інструменти для аналізу художніх феноменів [19].

«За останні два десятиліття Україна багато в чому синхронізувала напрямні гуманітарних знань

зі світовим інтелектуальним дискурсом, натомість не розв'язала деяких «домашніх задач» з осмислення власних, національних теренів наукових досвідів. Значною мірою це стосується мистецтвознавства як широкої інтегральної платформи», — окреслює проблему упорядник, водночас пропонуючи її вирішення: «Для того, щоб здійснювати такого роду проникнення у вимір прихованого, метафізичного, необхідно освоїти те, що може стати супутником для мистецтвознавця: історичний контекст, ідеологія, побутові обставини (зовнішні фактори) та індивідуальна психологія, віра, етика, світогляд, мотивованість творчих зусиль (внутрішні фактори)» [20, с. 18—19].

Д. Скринник-Миська наголошує, що в колі авторів і текстів, запропонованих Р. Яцівим, акцентуються кілька вимірів одночасно: «практично кожен автор торкається проблеми національної ідентичності крізь призму мистецтва, причому це стосується як текстів, написаних в Україні, так і в еміграції; українське мистецтво розглядається у співвіднесенні зі світовою культурою» [2, с. 325].

За словами мистецтвознавиці, «через зіставлення текстів мистецтвознавців, художників, культурологів і філософів укладачеві вдається витворити більш-менш цілісну візію осмислення принципів для нашої культури проблем у часовому вимірі, якої так бракує сьогодні» [2, с. 325]. Важливо й те, що просто розшукати й опублікувати тексти недостатньо — необхідно ввести їх у контекст таким чином, «щоб вони стали частиною дискурсу, тобто їх проблематика була співвіднесена з проблематикою мистецтва», що й вдається зробити упоряднику [2, с. 324].

«Мала хронологія мистецьких орен-подій і пам'ятних дат ХХ ст.: Україна — світ» (2021) — особливий масштабний твір у науковій біографії Романа Яціва. По-перше, це видання стало першою в історії українського мистецтвознавства спробою зіставного хронологічного огляду національних і міжнародних мистецьких подій, яке наочно вписує українське мистецтво у ширший цивілізаційний контекст і тим самим реалізує принцип нерозривного зв'язку України зі світом як засадничу ціннісну позицію дослідника [3, с. 1298]. По-друге, Мистецька хронологія є результатами 40-річних системних пошуків і досліджень вченого, великим масивом вперше опублікованих, верифікованих та систематизованих да-

них, які суттєво збагачують україністику в широкому вимірі, зокрема національне мистецтвознавство.

З притаманною йому скромністю упорядник називає Малу хронологію лише «причинком до системних студій над українською культурною спадщиною», водночас окреслює видання як «захопливу мандрівку сторінками історії української і світової мистецької культури, інтелектуального життя українців на рідній землі та в різних культурно-мистецьких середовищах світу» [21, с. 14].

Мала хронологія здобула спеціальну відзнаку голови Великого журі Міжнародного книжкового Форуму видавців у Львові BookForum 2021 Богдана Тихолоза [22], який на презентації закликав сприймати книгу як «велике запрошення подивитися на свою історію з більшої висоти і віддалі часу, щоб побачити те, чого раніше не помічали» [23].

Педагогічна практика Р. Яціва органічно пов'язана з дослідницькою роботою Романа Яціва. Навчальні курси з проблематики українського та світового мистецтва ХХ—ХХІ ст. безпосередньо спираються на результати його наукових студій, а також унікального професійного досвіду й особистої дотичності до національного художнього процесу.

Р. Яціву притаманна щирість і відкритість у спілкуванні — як із колегами, так і зі студентами та молодими дослідниками. За свідченням колег та учнів, він завжди охоче ділиться знаннями, підтримує початківців, є доступним і уважним до запитань молоді. Ця важлива якість — рідкісна для науковця такого масштабу — робить його не лише авторитетом у своїй галузі, а й справжнім наставником для нового покоління мистецтвознавців.

Міжнародний вимір педагогічної діяльності вчений реалізує через систематичні лекційні курси в закордонних освітніх закладах, серед яких Академія мистецтв у Гданську (Akademia Sztuk Pięknych w Gdańsku) та Академія ім. Яна Длугоша у Ченстохові (Wydział Sztuki Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie).

Р. Яців є членом організаційних комітетів низки міжнародних конференцій, конкурсів та проєктів, зокрема у межах польсько-українського наукового і культурного діалогу [11].

Редакційна діяльність Р. Яціва формує окремий напрям його внеску у розвиток галузі. Будучи співзасновником видання, від 1995 р. і донині він обіймає

посаду відповідального секретаря «Народознавчих зошитів» — наукового часопису категорії Б, що виходить у Львові. У минулому Роман Яців — співзасновник та головний редактор журналу «Мистецькі студії» (1991—1993). Також входить до редакційних колегій «Вісника ЛНАМ», «Образотворчого мистецтва» та «Дзвону».

Роман Яців є практикуючим художником — працює в галузі станкового малярства в техніках акрилового, олійного малярства, гуаші, рисунку маркерами і фломастерами, графіки та художньої фотографії. Нахнення для творчості черпає з абсолютно різних досвідів — від глибоких філософських роздумів, подорожей в улюблені Карпати чи мандрівок Україною до творчих маніфестацій від емоційних потрясінь, спричинених війною (з останніх таких робіт — «Пейзаж війни», «Тривожна ніч», «Після шторму. Метафора війни», усі 2026 р.). Стилiстику власного живопису він визначає як таку, що перебуває на межі між ліричною абстракцією та магічним реалізмом [8]. Видано альбоми творів «Мить і Повсякчас» (2014), «Реставрація веселки» (2015) і «Похвала тиші» (2017).

За словами академіка НАМУ, лауреата Національної премії України ім. Т. Шевченка Любомира Медвідя, творчий успіх найвиразніше супутній Р. Яціву там, де «рука стає підпорядкованим, не домінуючим важелем його особистості, де чуттєвість сприйняття опікує розум аналітика, а образ, інспірований плінною дійсністю, отримує адекватну цій дійсності, лапідарну, виважену, раціональну форму» [5, с. 6]. На думку Л. Медвідя, саме у випадках «оптимальної гармонії між собою — теоретиком та практиком, Р. Яціву вдається створювати виразні, настроєві, знакові, стійкі образно-мистецькі конструкції» [5, с. 6].

На думку д-ра мистецтвознавства, професора Ростислава Шмагала, «в імпровізованих композиціях Романа Яціва спорадично прочитуються символічні натяки та інтелектуальні підтексти, що спонукає нас до уважнішої насолоди його творчістю. Авторська естетика дозволяє уявою глядача доповнити недоказане, те, що за кулісами кольору та форми» [6, с. 8]. За словами мистецтвознавця, художні твори Р. Яціва — це насамперед «абстрагований та абстрактний живопис із вишуканим відчуттям кольору та динамічних композицій на основі ліній та плям. Акрилові фарби у поєднанні з кольоровою тушшю,

іноді з білилом дають несподівані плінно-графічні ефекти. Досягнуті композиційні ритми збагачені прозорими просвітами паперу, фактурними відбитками і глухими архаїчними пробілами, що сукупно формують оригінальну авторську техніку» [6, с. 8].

Аналізуючи творчість Р. Яціва, мистецтвознавець Богдана Гринда підкреслює, що автор — «художник небуденний», адже навіть у такому широкому й різноманітному мистецькому контексті він «створить емоційно тонко, абстрактний ліризм його композицій трансформується в уяві глядача в експресивні і настроєві образи, що провокують на чуттєві й естетичні рефлексії» [7, с. 9]. За словами дослідниці, «емоційний лад, тонко і водночас впевнено вибудований автором, тяжіє до атмосферної філософічності, не обтяженої, проте, штучно нагромадженими формальними конструктами. Романові Яціву завжди вдається зберігати баланс між естетикою емоції й емоційністю естетики. Його мистецтво представляє почуттєво зрілий і разом з тим настроєво та лірично свіжий погляд на світ, у якому краса і гармонія є найвищою цінністю» [7, с. 11].

Персональні виставки Р. Яціва відбулися у понад двадцяти містах України, зокрема у Києві, окупованому сьогодні Бахмуті та прифронтовій Дружківці, а також за кордоном — у Парижі (Франція), Торонто (Канада), Лодзі, Познані (Польща), Ханчжоу (Китай) та ін.

Він є членом Міжнародного журі виставки-триєнале сучасного живопису «Srebrny Czworokąt» у Перемишлі (2015, 2018, 2021, 2024). Твори зберігаються у приватних колекціях України, Польщі, Німеччини, Канади, США та Китаю.

Яскравим підтвердженням нерозривної єдності наукової та художньої істасей Р. Яціва стала його персональна живописна виставка «Виднокрай» у Національному музеї у Львові імені Андрея Шептицького (2026). Рецензуючи виставку, мистецтвознавець Володимир Стасенко відзначив: «Його роботи — емоційні, несподівані, насичені. Вони вражають кольором — щільним, живим, повнокровним» [4]. На думку критика, «творчість Романа Яціва народжується з уважного вдивляння в світ та в себе, постає в тісному зв'язку з образністю рідного ландшафту, який він розуміє не простою емпіричною даністю, а первинною основою власного художнього бачення». Глибоке теоретичне зна-

ння, ерудиція і вміння поєднувати класичні принципи з авторським експериментом, за спостереженням В. Стасенка, «дозволяють художнику працювати вільно і не боятися експерименту» [4].

Можемо резюмувати, що поєднання наукової та художньої діяльності має конкретні наслідки для якості досліджень Р. Яціва, адже власний творчий досвід дозволяє аналізувати художні практики не лише через документальні джерела, а й через розуміння внутрішньої логіки творчого процесу. Це зумовлює характерну рису його наукових текстів — увагу до мотиваційного виміру творчості, до питання «чому саме так», а не лише «що і коли». Українська культурологиня, театрознавиця Галина Канарська, осмислюючи цей феномен, зазначає, що в особі Р. Яціва «мистецька критика і сам художній процес не розходяться, а живляться одне від одного» [8].

Науково-дослідна та художня праця Р. Яціва нерозривно поєднана з широкою культурно-просвітницькою і публіцистичною діяльністю. Протягом десятиліть він активно співпрацює з різноманітними виданнями та медіапроєктами, присвяченими популяризації мистецтва та культурної спадщини.

Окрім великого наукового доробку, дослідник є автором численних науково-популярних та публіцистичних статей та есеїв, зокрема на медіаплатформах «Газета «День», «Збруч», «Фотографії старого Львова» та ін. Ці публікації засвідчують здатність вченого перекладати складні мистецтвознавчі концепції на доступну, жваву мову, адресовану широкій аудиторії.

Роман Яців — затребуваний учасник та гість численних мистецьких презентацій, салонів та виставок, на яких його наукова експертиза та великий пласт знань завжди отримують високу оцінку колег та громадськості.

Висновки. Науковий і творчий доробок Романа Яціва — доктора історичних наук, кандидата мистецтвознавства, професора ЛНАМ — є масштабним і методологічно послідовним внеском в україністику та мистецтвознавство. Дослідник системно повертає забуті або витіснені пласти мистецької спадщини до наукового обігу, синхронізує їх зі світовим культурним процесом.

Масштабні антологічні та довідкові проєкти — «Ідеї, смисли, інтерпретації образотворчого мистецтва» (2012—2021) і «Мала хронологія» (2021)

та численні авторські монографії вперше системно інтегрували національний художній процес у світовий мистецький контекст. В умовах повномасштабної агресії росії ця праця з відновлення культурної пам'яті набуває прямого громадянського виміру.

Педагогічна та редакційна діяльність Р. Яціва є органічним продовженням його дослідницької роботи: навчальна діяльність у ЛНАМ і закордонних академіях спирається на його наукові студії, а редакційна праця підтримує інституційний мистецтвознавчий дискурс.

Власна художня практика вченого збагачує наукову діяльність, дарує розуміння внутрішньої логіки творчого процесу, надає аналізу глибини, недосяжної суто теоретичними засобами, та розкриває його внутрішній творчий стержень.

Формат публікації-нариса дає можливість лише частково окреслити досліджувану тему, водночас автор висловлює переконання, що майбутні розвідки матимуть більший масштаб та глибину, адже будуть поповнені як ширшими джерельними матеріалами, так і новими науковими та творчими досягненнями Романа Яціва.

1. Павлюк С. Передмова. *Яців Р. Українське мистецтво XX ст.: ідеї, явища, матеріали*. Львів, 2006. С. 3—5.
2. Скринник-Миська Д. Роман Яців: відроджуючи втрачені смисли. *Народознавчі зошити*. 2013. № 2 (110). С. 322—329.
3. Конопка В. Перша спроба хронологізації історії українського мистецтва XX ст. *Народознавчі зошити*. 2021. № 5 (161). С. 1299—1302.
4. Стасенко В. Виднокрай. Рецензія на виставку Романа Яціва у Національному музеї у Львові. *Збруч*. 2026. URL: <https://zbruc.eu/node/124199> (дата звернення: 10.06.2026).
5. Медвідь Л. Яців: рука і смисл. *Роман Яців. Похвала тиші. Малярство. Графіка*. Львів: Апіріорі, 2017. С. 5—6.
6. Шмагало Р. Похвала тиші Романа Яціва. *Роман Яців. Похвала тиші. Малярство. Графіка*. Львів: Апіріорі, 2017. С. 7—8.
7. Гринда Б. «Похвала тиші». Малярство і графіка Романа Яціва. *Роман Яців. Похвала тиші. Малярство. Графіка*. Львів: Апіріорі, 2017. С. 9—11.
8. Канарська Г. Дорога Романа Яціва. *Збруч*. 20.07.2020. URL: <https://zbruc.eu/node/99143> (дата звернення: 10.06.2026).
9. Яців Р. *Україна у боротьбі: маловідома графіка Мирона Яціва. Фотографії старого Львова*. 2024. URL:

- <https://photo-lviv.in.ua/ukraina-u-borotbi-malovidomahrafika-myrona-yatsiva/> (дата звернення: 10.06.2026).
10. Голешів в історії, культурі та людських долях. Упоряд. Ф. Романович, Р. Яців. Львів: Простір-М, 2014. 416 с.
 11. Яців Роман Миронович. Профіль викладача на сайті ЛНАМ. URL: <https://lnam.edu.ua/uk/faculty/decorative/wood/teachers/vikladach-kafedri/jaciv-r-m.html> (дата звернення: 10.06.2026).
 12. Яців Р.М. Культурно-мистецьке середовище української еміграції у Варшаві (1919—1939): історія, інституції, ідеологія діяльності, творча спадщина: автореф. дис. ... д-ра іст. наук : 07.00.01, 07.00.05. Львів, 2021. 36 с. URL: <https://www.inst-ukr.lviv.ua/download.php?downloadid=748> (дата звернення: 10.06.2026).
 13. Андрусів П. Мистецтво — найміцніша зброя: Статті, промови й огляди. Нью-Йорк; Париж; Сідней; Торонто, 1987. 455 с.
 14. Сверстюк Є. Собор у риштованні. Париж; Балтимор: Укр. вид-во «Смолоскип» ім. В. Симоненка, 1970. 173 с.
 15. Яців Р. Від наукового редактора. Савина Сидорович (1895—1972): Аристократичні переплетення: монографія. Наук. ред. Роман Яців; вст. сл. Лесі Крип'якевич. Львів: Априорі, 2025. С. 6.
 16. Яців Р. Іван Іванець: знову, через двадцять років. Іван Іванець (1893—1946): стрілецькі мемуари, творча спадщина. Упоряд. Андрій і Роман Яців; наук. ред. і авт. вст. ст. д. і. н. М. Литвин. Львів, 2019. С. 15—69.
 17. У Львові вручили Премію імені Митрополита Андрея Шептицького. Львівська обласна військова адміністрація. URL: <https://loda.gov.ua/news/119945> (дата звернення: 10.06.2026).
 18. Презентація «Українські аристократи: Савина Сидорович». МІОК НУ «Львівська політехніка». URL: <https://miok.lviv.ua/news/prezentatsiia-ukrayinski-arystokraty-savuna-sydorovich/> (дата звернення: 10.06.2026).
 19. Шевченківська премія: Антології, науково-мистецькі видання, наукові видання. Комітет з Національної премії України імені Тараса Шевченка. URL: <https://knpu.gov.ua/archive/antolohii-naukovo-mystetski-vydannia-naukovi-vydannia/> (дата звернення: 10.06.2026).
 20. Яців Р. Від упорядника. Ідеї, смисли, інтерпретації образотворчого мистецтва: Українська теоретична думка ХХ століття: у чотирьох частинах. Антологія: Частина четверта. Упоряд. Р.М. Яців. Львів: Львівська національна академія мистецтв; Інститут народознавства НАН України; Наукове товариство ім. Шевченка; Простір-М, 2021. С. 18—20.
 21. Яців Р. Від автора-упорядника. Мала хронологія мистецьких подій і пам'ятних дат ХХ століття: Україна — світ: Локально-індивідуальний дослідницький ракурс: довідник. Львівська національна академія мистецтв; Наукове товариство ім. Шевченка. Львів: Априорі, 2021. С. 9—14.
 22. У Львові назвали найкращі книги BookForum 2021. Твоє місто. URL: <https://tvoemisto.tv/uk/news/1232-98-u-lvovi-nazvaly-naykrashchi-knygy-bookforum-2021-ho-peremig> (дата звернення: 10.06.2026).
 23. «Мала хронологія мистецьких подій і пам'ятних дат ХХ століття: Україна — світ» Романа Яціва — праця, з якої виростає велика справа. МІОК НУ «Львівська політехніка». URL: <https://miok.lviv.ua/news/mala-hronologiya-mysteczkyh-podij-i-pamyatnyh-dat-hh-stolittya-ukrayina-—-svit-romana-yaciva-—-praczya-z-yakoyi-vyrostaye-velyka-sprava/> (дата звернення: 10.06.2026).

REFERENCES

- Pavliuk, S. (2006). Preface. In: Yatsiv, R. *Ukrainian Art of the 20th Century: Ideas, Phenomena, Materials* (Рр. 3—5). Lviv [in Ukrainian].
- Skrynnyk-Myska, D. (2013). Roman Yatsiv: Reviving the Lost Meanings. *The Ethnology notebooks*, 2 (110), 322—329 [in Ukrainian].
- Konopka, V. (2021). The First Attempt at Chronologizing the History of 20th-Century Ukrainian Art. *The Ethnology notebooks*, 5 (161), 1299—1302 [in Ukrainian].
- Stasenko, V. (2026). Horizon. Review of Roman Yatsiv's Exhibition at the National Museum in Lviv. *Zbruc*. Retrieved from: <https://zbruc.eu/node/124199> (Accessed: 10 June 2026) [in Ukrainian].
- Medvid, L. (2017). Yatsiv: Hand and Meaning. In: Roman Yatsiv. *Praise of Silence. Painting. Graphics* (Рр. 5—6). Lviv: Apriori [in Ukrainian].
- Shmahalo, R. (2017). Roman Yatsiv's Praise of Silence. In: Roman Yatsiv. *Praise of Silence. Painting. Graphics* (Рр. 7—8). Lviv: Apriori [in Ukrainian].
- Hrynda, B. (2017). «Praise of Silence». Painting and Graphics of Roman Yatsiv. In: Roman Yatsiv. *Praise of Silence. Painting. Graphics* (Рр. 9—11). Lviv: Apriori [in Ukrainian].
- Kanarska, H. (2020). The Path of Roman Yatsiv. *Zbruc*. Retrieved from: <https://zbruc.eu/node/99143> (Accessed: 10 June 2026) [in Ukrainian].
- Yatsiv, R. (2024). *Ukraine in the Struggle: Little-Known Graphics of Myron Yatsiv. Photographs of Old Lviv*. Retrieved from: <https://photo-lviv.in.ua/ukraina-u-borotbi-malovidomahrafika-myrona-yatsiva/> (Accessed: 10 June 2026). [in Ukrainian].
- Romanovych, F., & Yatsiv, R. (Eds.). (2014). *Holeshiv in History, Culture and Human Destinies: Historical and Local Lore Essays, Memoirs*. Lviv: Prostir-M. [in Ukrainian].
- Yatsiv Roman Myronovych. *Teacher's Profile on the LNA Website Lviv National Academy of Arts*. Retrieved from: <https://lnam.edu.ua/uk/faculty/decorative/wood/teachers/vikladach-kafedri/jaciv-r-m.html> (Accessed: 10 June 2026) [in Ukrainian].
- Yatsiv, R.M. (2021). *Cultural and Artistic Environment of Ukrainian Emigration in Warsaw (1919—1939): History, Institutions, Ideology of Activity, Creative Heritage*. Extended abstract of Doctor of Historical Sciences thesis. Lviv. Retrieved from: <https://www.inst-ukr.lviv.ua/download.php?downloadid=748> (Accessed: 10 June 2026) [in Ukrainian].

- Andrusiv, P. (1987). *Art is the Strongest Weapon: Articles, Speeches, and Reviews*. New York; Paris; Sydney; Toronto [in Ukrainian].
- Sverstiuk, Ye. (1970). *Cathedral in Scaffolding*. Paris; Baltimore: Smoloskyp [in Ukrainian].
- Yatsiv, R. (2025). From the Scientific Editor. In: *Savyna Sydorovych (1895—1972): Aristocratic Interlacings* (P. 6). Lviv: Apriori [in Ukrainian].
- Yatsiv, R., & Yatsiv, A. (Eds.). (2019). Ivan Ivanets: Again, Twenty Years Later. In: Yatsiv, A., Yatsiv, R. *Ivan Ivanets (1893—1946): Riflemen's Memoirs, Creative Heritage* (Pp. 15—69). Lviv [in Ukrainian].
- The Metropolitan Andrei Sheptytsky Award Was Presented in Lviv. *Lviv Regional Military Administration*. Retrieved from: <https://loda.gov.ua/news/119945> (Accessed: 10 June 2026) [in Ukrainian].
- Presentation «Ukrainian Aristocrats: Savyna Sydorovych». *International Institute of Education, Culture and Diaspora Relations, Lviv Polytechnic National University*. Retrieved from: <https://miok.lviv.ua/news/prezentatsiia-ukrayinski-arystokraty-savyna-sydorovych/> (Accessed: 10 June 2026) [in Ukrainian].
- Shevchenko Prize: Anthologies, Scientific-Artistic Editions, Scientific Editions*. Retrieved from: <https://knpu.gov.ua/archive/antolohii-naukovo-mystetski-vydannia-naukovi-vydannia/> (Accessed: 10 June 2026) [in Ukrainian].
- Yatsiv, R. (Ed.). (2021). From the Compiler. In: Yatsiv, R.M. *Ideas, Meanings, Interpretations of Fine Art: Ukrainian Theoretical Thought of the 20th Century*: in 4 parts. *Anthology* (Part 4, pp. 18—20). Lviv: LNAM; Instytut narodoznavstva NAN Ukrainy; NTSh; Prostir-M [in Ukrainian].
- Yatsiv, R. (2021). From the Author-Compiler. In: *A Small Chronology of Artistic Events and Memorable Dates of the 20th Century: Ukraine — World: Local-Individual Research Perspective* (Pp. 9—14). Lviv: Apriori [in Ukrainian].
- The Best Books of BookForum 2021 Were Named in Lviv*. Retrieved from: <https://tvoemisto.tv/uk/news/123298-u-lvovi-nazvaly-naykrashchi-knygy-bookforum-2021-hto-peremig> (Accessed: 10 June 2026) [in Ukrainian].
- «A Small Chronology of Artistic Events and Memorable Dates of the 20th Century: Ukraine — World» by Roman Yatsiv — a Work from Which a Great Cause Grows. Retrieved from: <https://miok.lviv.ua/news/mala-hronologiya-mysteczkyh-podij-i-pamyatnyh-dat-hh-stolittya-ukrayina-svit-romana-yacziva-pracza-z-yakoyi-vyrostaye-velyka-sprava/> (Accessed: 10 June 2026) [in Ukrainian].

Received: 21.06.2026

Accepted: 13.07.2026

Published: 23.09.2026